

ROŚLINY JARE. Nawożenie fosforem (P) i potasem (K)

Pobieranie bez przeszkód

Aby uzyskać wysokie, dobrej jakości plony roślin uprawnych, należy je prawidłowo nawozić. Rośliny potrzebują różnych pierwiastków w określonej ilości, formie chemicznej i proporcjach wynikających z tempa ich rozwoju i wzrostu. Oprócz ważnego dla roślin azotu, nie należy pomijać także fosforu i potasu.

Ze względu na rolę fosforu i potasu w rozwoju roślin, nawożenie tymi składnikami należy traktować na równi z nawożeniem azotem. Zgodnie z prawem Liebiga, roślina wyda maksymalny plon tylko wtedy, gdy będzie prawidłowo zaopatrzona we wszystkie potrzebne jej makro- i mikroelementy.

Energia dla małych roślin

Fosfor jest niezbędnym elementem metabolizmu roślinnego. Niewystarczające zaopatrzenie i pobranie fosforu w fazie kwitnienia i początku nalewania ziarna jest typowym czynnikiem ograniczającym plonowanie, zwłaszcza w przypadku suszy. Odpowiednia ilość tego pierwiastka odgrywa decydującą rolę znacznie wcześniej – już w fazie odżywiania rośliny przez ziarniak i przestawia się ona na pobieranie składników pokarmowych przez korzenie. W przypadku nieodpowiedniego zaopatrzenia w fosfor, małe rośliny nie otrzymują odpowiedniej porcji energii, niezbędnej do optymalnego wzrostu. Wynika to z faktu, że fosfor jest niezbędnym elementem procesów związanych z gromadzeniem i przekazywaniem energii roślinie. Oprócz tego składnik ten jest niezbędny roślinom do metabolizmu tłuszczu i białka, a więc również do przyrostu masy.

Jędrność komórki

Potas jest niezbędnym składnikiem do budowy tkanek i utrzymania odpowiedniego turgoru komórek. Oprócz tego aktywuje on cały szereg enzymów, które sterują two-

żeniem węglowodanów, z których zostaną wytworzone z kolei białka i tłuszcze.

Przy opracowaniu harmonogramu nawożenia roślin rolniczych fosforem i potasem, poza ustaleniem właściwej dawki nawozów, ważny jest termin ich stosowania. W przypadku roślin ozimych, optymalny termin i ich użycia przypada na okres od zbioru rośliny przedplonowej do orki przedsiwnej.

Wilgotność ogranicza pobieranie

Wybór prawidłowego terminu nawożenia roślin jarych jest bardziej skomplikowany. Wymaga on uwzględnienia głównych czynników, które wpływają na odżywianie roślin tymi składnikami. Są to warunki glebowe i wymagania pokarmowe roślin uprawnych. Ze względu na warunki glebowe, można wyróżnić trzy czynniki wpływające na efektywność plonotwórczą fosforu i potasu pochodzącego z nawozów mineralnych.

Zdolność gleby do zatrzymania pierwiastków w kompleksie żywieniowym zależy od zawartości czą-

stek ilastych i próchnicy. W glebach o małym kompleksie żywieniowym, potas z nawozu jest w niewielkiej części zatrzymywany przez glebę. Ponieważ potas, jak i pozostałe składniki pokarmowe, jest pobierany przez rośliny wyłącznie z roztworu glebowego, czynnikiem ograniczającym jego pobieranie jest wilgotność gleby.

Wiosną na lekkich

Zbyt wczesne zastosowanie nawozu potasowego na glebie lekkiej o małym kompleksie żywieniowym, prowadzi do wymywania jonów potasu w głąb profilu glebowego poza zasięg korzeni roślin uprawnych. Zjawisku temu sprzyjają opady w okresie jesienno-zimowym.

Zaleca się zatem stosowanie nawozów potasowych na glebach lekkich wiosną, a na glebach zwięzłych przed orką przedzimową. Mniejsze kłopoty sprawia nawożenie gleb lekkich fosforem, gdyż szybkość jego przemieszczania w glebie jest bardzo mała, co sprawia, że nie należy się obawiać o jego wymycie w głąb profilu glebowego. Zatem nawozy fosforowe można wysiać jesienią.

Wyczerpanie gleby

Drugim czynnikiem, który ma duży wpływ na efektywność nawożenia fosforem i potasem jest zasobność gleby w te składniki

Tabela. Wrażliwość roślin na dostępność fosforu i potasu

Stopień reakcji rośliny na niedobór składnika	Fosfor	Potas
duży	burak cukrowy, rzepak, kukurydza, koniczyna, lucerna, strączkowe, rośliny pastewne	burak cukrowy, rzepak, kukurydza, ziemniaki, strączkowe, rośliny pastewne
mały	żyto, jęczmień ozimy, owies, pszenżyto, len, łubin żółty	żyto, jęczmień ozimy, owies, pszenżyto, len, łubin żółty

pokarmowe. W praktyce rolniczej często mamy do czynienia ze zjawiskiem wyczerpania gleby z potasu i fosforu. Zjawisko to jest szczególnie niekorzystne na glebach dobrych. Gleby te, kiedy brakuje składników pokarmowych, w pierwszej kolejności uzupełniają ich niedobory, akumulując je w formie niedostępnej dla roślin. Dopiero po uzupełnieniu rezerw glebowych, gromadzą je w formie dostępnej. Wysokość nawożenia roślin uprawnych na tych glebach, poza zapotrzebowaniem bytowym, powinna uwzględniać stopień wyczerpania fosforu i potasu.

Niedostępne formy fosforu

Trzecim czynnikiem, który należy uwzględnić przy stosowaniu nawożenia fosforowo – potasowego jest odczyn gleby, szczególnie ma on wpływ na formę i termin stosowania nawozów fosforowych. Przy odczynie zasadowym, czyli pH powyżej 7,2 następuje uwstecznienie fosforu z jonami wapnia, natomiast przy odczynie kwaśnym, przy pH poniżej 5,5, z jonami glinu, żelaza i manganu. Zjawisko to powoduje przechodzenie dostępnych dla roślin form fosforu w formy niedostępne.

W takich warunkach, nawozy fosforowe należy stosować wiosną, w postaci granulowanej na glebach zasadowych, aby uwalniający się fosfor mógł być na bieżąco pobierany przez rośliny uprawne, a na glebach kwaśnych w postaci mączek fosforytowych, które dobrze rozpuszczają się w kwasach glebowych.

Pobieranie zgodne z potrzebami

Zadaniem nawożenia fosforem i potasem jest doprowadzenie do takiej zawartości dostępnych form tych składników w glebie, aby rośliny przez cały okres wegetacji mogły bez przeszkód pobierać je zgodnie ze swoimi potrzebami.

Optymalnym terminem nawożenia fosforem i potasem jest czas od zbioru rośliny przedplonowej

do wykonania orki przedzimowej. Termin ten należy jednak przesunąć na wiosnę, gdy istnieje niebezpieczeństwo uwstecznienia lub wymycia tych składników w głąb profilu glebowego, poza system ukorzenia się roślin.

Na koniec, dla przypomnienia zasady, którymi należy się kierować podczas nawożenia.

Stosując nawożenie należy pamiętać, że:

- Nawożenie stosuje się po to, by poprawiając możliwości odżywiania się roślin, uzyskać wyższe i lepsze plony, a w konsekwencji jak najwyższą opłacalność nawożenia.
- Błędy w nawożeniu roślin obniżają nie tylko ich plony, ale pogarszają opłacalność nawożenia, mogą

też obniżać jakość plonu i ujemnie wpływać na środowisko.

- W intensywnej produkcji nawozimy w celu poprawy lub wyeliminowania czynników minimum, bo można wtedy lepiej wykorzystać potencjał plonowania roślin uprawnych.
- Celowe, racjonalne stosowanie nawozów powinno opierać się na wynikach analiz gleby, a coraz częściej na podstawie analiz chemicznych uprawianej rośliny.
- Im lepiej producent rolny zna właściwości nawozów i zasady ich stosowania, tym wyższa jest skuteczność i efektywność nawożenia.

Michał Senyk
DODR we Wrocławiu